OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Johdon tuki
Maija säkäjärvi

Lausunto

4.9.2020

K 1/2020 vp Hallituksen vuosikertomus 2019 - Oikeusministeriön lausunto perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta hyväksytyistä lausumista

Vaalijärjestelmän kehittäminen

HE 55/2014 vp – EK 14/2015 vp

> Eduskunta edellyttää, että suomalaisen vaalijärjestelmän kehittämiseksi ja vaalilainsäädännön uudistamiseksi käynnistetään parlamentaarinen valmistelu, jossa otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotot. Eduskunta painottaa, että valmistelun tulee olla avointa ja siinä tulee laaja-alaisesti ja ennakkoluulottomasti selvittää erilaisia vaihtoehtoja, joilla parhaiten voidaan lisätä vaalijärjestelmämme toimivuutta ja nostaa äänestysaktiivisuutta, parantaa vaalien suhteellisuutta, pienentää ns. piilevää äänikynnystä ja turvata alueellinen edustavuus.

Oikeusministeriön tarkoitus on alkuvuodesta 2020 asettaa pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelmassa (10.12.2019, liite 9) tarkoitettu parlamentaarinen työryhmä selvittämään vaalilain, puoluelain ja vaalirahoituslain sekä tarvittaessa muuta poliittista toimintaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Työryhmän yhdeksi tehtäväksi on tulossa nyt puheena olevassa eduskunnan lausumassa tarkoitettu valmistelu.

Arto Jääskeläinen, vaalijohtaja, oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausunto:

Oikeusministeriö on asettanut parlamentaarisen työryhmän toimikaudeksi 20.2.2020 - 31.5.2021.

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Edellisen viittomakielen yhteistyöryhmän toimikausi päättyi 31.12.2018 ja oikeusministeriö on asettanut uuden yhteistyöryhmän toimikaudelle 27.5.2019–31.12.2020. Yhteistyöryhmän tehtävänä on

edellisten yhteistyöryhmien tavoin käsitellä valtioneuvoston piirissä ajankohtaisia, viittomakieleen liittyviä asioita ja varmistaa hyvää tiedonkulkua keskeisten toimijoiden välillä. Lisäksi yhteistyöryhmä seuraa viittomakielilain toteutumista sekä pyrkii lisäämään eri toimijoiden tietoisuutta lain sisällöistä ja soveltamisesta. Yhteistyöryhmä kokoontui kerran syyskaudella 2019.

Valtioneuvoston kanslia julkaisi keväällä 2019 suosituksen viittomakielten käytöstä valtioneuvoston viestinnässä. Suosituksen taustalla on viittomakielilain mukainen velvollisuus huomioida viittomakielisten tarve saada tietoa omalla kielellään. Suositus asettaa ministeriöille yhtenäiset kriteerit tiedotustilaisuuksien tulkkaamiselle viittomakielillä ja verkkosivujen sisällön kääntämiselle viittomakielille. Suositus täydentää jo olemassa olevia valtioneuvoston viestintäsuosituksia, ja se koskee sekä suomalaista että suomenruotsalaista viittomakieltä.

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva kieliasiain neuvottelukunta järjesti lokakuussa 2019 yhteistyössä Kuurojen liiton kanssa tilaisuuden viittomakielestä. Tilaisuus oli tarkoitettu kieliasiain neuvottelukunnalle sekä viittomakielen yhteistyöryhmän jäsenille. Sen tarkoituksena oli luoda yleiskatsaus viittomakielten tilanteeseen Suomessa mutta myös laajemmin Euroopan neuvostossa sekä kuulla Uuden Seelannin kokemuksia viittomakielisten oikeuksien ja aseman edistämisestä.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma sisältää useita viittomakielisten oikeuksia edistäviä kirjauksia eri hallinnonaloilla. Kielellisten oikeuksien toteutumista käytännössä turvataan muun muassa viittomakielellä ja kielellisen oikeuksien toteutumista vahvistetaan käytännössä myös sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä. Hallituskaudella perustetaan laaja-alainen viittomakieliasiain neuvottelukunta arvioimaan viittomakielilain ja viittomakielisten perusoikeuksien sekä yhdenvertaisuuden toteutumista.

Oikeusministeriön tutkimusrahoista on varattu 30 000 euroa viittomakielibarometrin toteuttamiseen. Barometri on tarkoitus toteuttaa vuonna 2020 siten, että raportti julkaistaisiin syksyllä 2020. Barometri tulee olemaan keskeinen tietolähde viittomakieltä käyttävien osalta hallituksen seuraavan kielikertomuksen 2021 valmistelussa. Lisäksi barometria voidaan käyttää muun muassa tausta-aineistona viittomakielilain arvioinnissa, kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreissa sekä viittomakieliin liittyvien hallitusohjelmakirjauksien toteuttamisessa.

Oikeusministeriössä on julkaistu lokakuussa 2018 seurantajärjestelmä kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreista. Oikeusministeriö käynnisti vuonna 2019 tiedonkeruun kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreiden seurantakohteista (rakenne-, prosessi ja lopputulosindikaattorit) ja lähetti tätä varten vuoden loppupuolella kyselyn kieliryhmien, ml. viittomakieltä käyttävien edustajille sekä eräille viranomaisille. Tavoitteena on julkaista oikeusministeriön verkkosivuilla kerätyn aineiston pohjalta kevään 2020 aikana julkaisualusta, josta löytyy kootusti tietoa kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreista eri kieliryhmien osalta. Julkaisualustaa tullaan jatkossa päivittämään säännöllisesti sitä mukaa, kun tietoa kerätään kielellisten oikeuksien to-teutumisesta eri kieliryhmien osalta.

Maija Iles, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausunto:

Nykyisen viittomakielen yhteistyöryhmän toimikausi päättyy 31.12.2020. Yhteistyöryhmä kokoontui kaksi kertaa kevätkaudella 2020, ja se kokoontuu vielä syksyn 2020 aikana.

Hallitusohjelman mukaan perustetaan laaja-alainen viittomakieliasiain neuvottelukunta arvioimaan viittomakielilain ja viittomakielisten perusoikeuksien sekä yhdenvertaisuuden toteutumista. Viittomakielisasioiden neuvottelukuntaa koskevaa asetusta valmistellaan oikeusministeriössä ja neuvottelukunta on tarkoitus asettaa vuoden 2020 aikana.

Viittomakielilain arviointia koskeva selvitystyö on käynnistynyt oikeusministeriössä. Selvitystyöhön tulee osallistumaan myös viittomakieliasioiden neuvottelukunta, jonka yhtenä tehtävänä on seurata ja arvioida viittomakielilain toteutumista.

Viittomakielibarometrin tuloksia odotetaan syksyn 2020 aikana. Barometria voidaan käyttää muun muassa tausta-aineistona viittomakielilain arvioinnissa sekä viittomakieliin liittyvien hallitusohjelmakirjauksien toteuttamisessa.

Tiedottaminen viittomakielellä on lisääntynyt sen jälkeen, kun valtioneuvoston kanslia julkaisi keväällä 2019 suosituksen viittomakielten käytöstä valtioneuvoston viestinnässä. Esimerkiksi koronatilannetta koskevissa valtioneuvoston tiedotustilaisuuksissa ja YLE:n koronavirusta koskevissa erikoislähetyksissä on käytetty viittomakielen tulkkausta.

Maria Soininen, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

HE 320/2018 vp – EV 259/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan Ahvenanmaan itsehallintoa kehitetään ja vaalitaan hyvässä yhteistyössä Ahvenanmaan kanssa. Hallitusohjelmassa todetaan, että Ahvenanmaan itsehallinnon uudistaminen jatkuu. Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistusta on valmisteltu oikeusministeriössä syksystä 2013 alkaen. Vuonna 2019 oli sekä eduskuntavaalit että maakuntapäivien vaalit Ahvenanmaalla, ja vaalit ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että kokonaisuudistus ei ole virallisesti edistynyt vuoden 2019 aikana. Oikeusministeriössä on kuitenkin tehty työtä asian edistämiseksi, ja koottu materiaalia jatkovalmistelun tueksi. Vuonna 2019 eduskunta hyväksyi Ahvenanmaan talousjärjestelmän uudistuksen (HE 320/2018 vp). Vuoden 2020 alussa ryhdytään yhdessä Ahvenanmaan maakunnan kanssa suunnittelemaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen jatkovalmistelua.

Janina Groop-Bondestam, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Kristel Englund, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausunto:

Vuoden 2020 aikana Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen virkamiesvalmistelu on itsehallintolain säätämisjärjestys huomioiden jatkunut oikeusministeriön ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen välisenä yhteistyönä. Oikeusministeriön asettaman ministeriöiden Ahvenanmaa-yhdyshenkilöverkoston kokouksissa osallistetaan myös muita ministeriöitä kokonaisuudistuksen virkatyönä tapahtuvaan jatkovalmisteluun. Syyskuussa 2020 oikeusministeriö kuulee itsehallintolaki- ja perustuslakiasiantuntijoita alustavasta lakiluonnoksesta, ja lakiehdotuksesta on tarkoitus käynnistää laaja lausuntokierros lokakuussa 2020. Hallituksen lainsäädäntösuunnitelman 2020/2021 mukaan tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle tammikuussa 2021.